

Warszawa, 30.12.2019 r.

L. dz. P-148/19

Dot. I KZP 11/19

**Sąd Najwyższy
Izba Karna Wydział I**

**Plac Krasińskich 2/4/6
00-951 Warszawa**

**Stanowisko Polskiego Towarzystwa Kryminalistycznego,
działającego jako *amicus curiae* w sprawie o sygn. I KZP 11/19,
dotyczące kosztów niezbędnych do wydania opinii**

Realizując cele statutowe, wśród których jest m.in. upowszechnianie wiedzy kryminalistycznej oraz występowanie w interesie członków społeczności kryminalistycznej przed różnymi podmiotami, organami i instytucjami, Polskie Towarzystwo Kryminalistyczne składa wniosek o dopuszczenie do postępowania jako *amicus curiae* w sprawie, która będzie przedmiotem posiedzenia Izby Karnej Wydział I Sądu Najwyższego wyznaczonego na dzień 15 stycznia 2020 r., sygn. I KZP 11/19. Polskie Towarzystwo Kryminalistyczne pragnie bowiem przedstawić w tej sprawie swoje stanowisko, dotyczące nie tylko żywotnych interesów środowiska kryminalistycznego i instytucji opiniujących, ale także sprawnego i należytego funkcjonowania całego wymiaru sprawiedliwości.

Sprawa dotyczy ważnego zagadnienia prawnego związanego z wydawaniem opinii w sprawach karnych i cywilnych, które będzie przedmiotem rozpatrywania w przywołanej wyżej sprawie. Zagadnienie to sprowadza się do pytania zadanego w tej sprawie przez Sąd Rejonowy dla Krakowa Śródmieście w Krakowie II Wydział Karny:

Czy przez pojęcie "wydatków niezbędnych do wydania opinii" wskazanych w paragrafie 8 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 kwietnia 2013 roku w sprawie określania stawek wynagrodzenia biegłych, taryf, zryczałtowanych oraz sposobu dokumentowania wydatków niezbędnych dla wydania opinii w postępowaniu karnym (tekst jednolity Dz. U. z 2017 r., poz. 2049 ze zm.), należy rozumieć także takie koszty, które są ponoszone przez instytucję naukową powołaną do opiniowania w związku z opiniowaniem (tzw. koszty materiałowe lub inne "koszty niezbędne do wydania opinii", np. koszty oświetlenia, ogrzewania, innego typu koszty utrzymania infrastruktury, etc.), bez poniesienia których opinia by nie powstała, czy tylko i wyłącznie takie koszty, które pozostają z opiniowaniem w bezpośrednim związku; w przypadku zaś uznania, że jako "wydatki niezbędne do wydania opinii" można zakwalifikować również koszty ponoszone przez instytucję naukową powołaną do opiniowania w związku z opiniowaniem, to czy możliwe jest oparcie się na wyliczeniu tego typu kosztów według oświadczenia instytucji naukowej (wyliczenie wskaźnikowe), o ile koszty te "nie rażą wygórowaniem", czy też niezbędne jest detaliczne wyszacowanie tych kosztów i ich odniesienie do konkretnej opinii?

Kwestia ta ma kluczowe znaczenie dla funkcjonowania instytucji naukowych i specjalistycznych wykonujących ekspertyzy i wydających opinie procesowe z różnych dziedzin nauki i wiedzy. Aktualnie niektóre sądy i prokuratury odmawiają bowiem zwrotu wydatków ogólnych, wydatków rzeczowych, a niekiedy nawet wydatków związanych z wykorzystaniem w przeprowadzonych badaniach specjalistycznej aparatury, argumentując to brakiem możliwości przypisania ich w określonej wysokości do konkretnej ekspertyzy oraz udokumentowania tego faktu, a co za tym idzie brakiem podstawy prawnej na pokrywanie tego rodzaju wydatków przez organy procesowe, jako nie objętych w takiej postaci dyspozycją paragrafu 8 przywołanego wyżej Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 kwietnia 2013 roku (analogicznie w sprawach cywilnych na podstawie paragrafu 8 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 kwietnia 2013 r. w sprawie określenia stawek wynagrodzenia biegłych, taryf zryczałtowanych oraz sposobu dokumentowania wydatków niezbędnych dla wydania opinii w postępowaniu cywilnym, Dz. U. 2013 r. poz. 518).

Stanowisko Polskiego Towarzystwa Kryminalistycznego w tej kwestii jest jednoznaczne: naszym zdaniem jest to interpretacja błędna, pozbawiona tak podstaw prawnych jak i merytorycznych.

Przede wszystkim należy, podkreślić, że "wydatki niezbędne do wydania opinii" są kosztami niezbędnymi i koniecznymi ponoszonymi przez instytucje naukowe i specjalistyczne wykonujące ekspertyzy, gdyż bez takich kosztów nie byłoby możliwe wydanie opinii. Do takich wydatków należy zaliczyć koszty amortyzacji, energii elektrycznej, czynszu, CO, wody, materiałów biurowych, telefonu, faksu, Internetu, , sprzątania, obsługi księgowo-finansowej, archiwizacji. **Brak zwrotu wymienionych przykładowo wydatków w istocie rzeczy sparaliżowałby działalność opiniodawczą tego rodzaju instytucji.** Trudno bowiem wyobrazić sobie możliwość wykonania specjalistycznych badań zakończonych opinią procesową bez lokalu, bez energii elektrycznej, bez mediów, bez obsługi administracyjno-księgowej, bez materiałów biurowych itp. Należy dodać że w wielu przypadkach instytucje naukowe, finansowane z budżetu państwa, nie mają przewidywanego budżetu własnego na pokrycie tego rodzaju wydatków.

Należy jednocześnie zwrócić uwagę, iż określenie: "wydatki niezbędne do wydania opinii", użyte w przywołanym Rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości, wskazuje jedynie na „niezbędność” tych wydatków, a nie na konieczność wykazania, ile np. kWh energii elektrycznej, czy litrów wody zużyto w laboratorium kryminalistycznym bądź innej instytucji naukowej lub specjalistycznej w związku wykonywaniem danej ekspertyzy. Wykładnia językowa pojęcia „wydatki niezbędne” w żaden sposób nie daje podstaw do wiązania tych wydatków z koniecznością jednostkowego wykazania ich wysokości w odniesieniu do konkretnej opinii. W warunkach funkcjonowania tego rodzaju jednostek opiniujących jest to po prostu niemożliwe, Podnoszony nieraz argument, że są to wydatki, które i tak ponosiłaby dana instytucja, gdyby nawet nie wykonywała ekspertyz, nie ma racjonalnych podstaw, gdyż po pierwsze - łatwo (przynajmniej procentowo) oddzielić wydatki związane z działalnością ekspercką od innych wydatków, a po wtóre.- są instytucje, które nie wykonują innej działalności, jak tylko związaną ze świadczeniem usług opiniodawczych.

To, że możliwe jest oddzielenie przez jednostkę opiniującą wydatków związanych z wykonaniem ekspertyzy w konkretnej sprawie od innych wydatków, dowodzi procedura obowiązująca m.in. w Instytucie Kryminalistyki PTK funkcjonującym w strukturach Polskiego Towarzystwa Kryminalistycznego, którego Zarząd, wydając odpowiednie decyzje dotyczące „wydatków ogólnych” dołożył najwyższej staranności, aby

zarówno sposób obliczania wydatków ogólnych, jak i ich wysokość były w pełni transparentne i odpowiadały rzeczywistym kosztom niezbędnym do wydania opinii. Wydatki te obejmują wyłącznie koszty konieczne do wykonania zleczonej ekspertyzy, obliczone na podstawie faktycznie poniesionych kosztów związanych z wykonywaniem ekspertyz przez Instytut Kryminalistyki PTK (nie obejmują one kosztów innej działalności tej instytucji, np. szkoleń). Koszty związane z określoną działalnością Instytutu (ekspertyzy, szkolenia, inne) zostały ustalone w wysokości proporcjonalnej do przychodów z danej działalności. W przypadku ekspertyz koszty jednostkowe stanowią iloraz faktycznie poniesionych kosztów i ogólnej liczby godzin pracy eksperta w roku przeliczeniowym. Jest to tzw. stawka za jednostkę kalkulacyjną, która po zastosowaniu odpowiedniego algorytmu uwzględniającego liczbę godzin pracy eksperta niezbędnych do wykonania ekspertyzy aktualnie wynosi:

- a) 1-30 godz. 100% – 19,80 zł
- b) 31-50 godz. 80% – 15,84 zł
- c) 51-100 godz. 70% – 13,86 zł
- d) 101-500 godz. 50% – 9,90 zł
- e) powyżej 500 godz. 40% – 7,92 zł

Są to koszty zawsze ponoszone przy wykonywaniu każdej ekspertyzy w naszej instytucji i niezbędne do jej wydania. Są one rozłożone proporcjonalnie do wykonywanych zadań w ramach danej ekspertyzy i praktycznie nie jest możliwe zastosowanie innej metodologii ich obliczania. Żaden przepis prawa tego nie zabrania, a tylko tak koszty te mogą być wykazane. Sposób ich obliczania wraz z cennikiem jest zawarty w decyzji nr 01/2018 Prezesa Instytutu Kryminalistyki Polskiego Towarzystwa Kryminalistycznego Sp. z o.o. z dnia 14.06.2018 r. w sprawie kosztów wykonania ekspertyz kryminalistycznych (w załączeniu). Formą ich dokumentowania jest oświadczenie.

O prawidłowości naliczania tego rodzaju kosztów zaświadczą liczne postanowienia sądowe, które otrzymujemy w związku z przyznaniem wynagrodzenia za wydane opinie. W zdecydowanej większości organy procesowe akceptują tak wyliczone koszty. W tym kontekście, a także w odniesieniu do pytania o konieczność zwrotu takich wydatków przez podmiot powołujący biegłego instytucjonalnego, warte przytoczenia jest postanowienie Sądu Okręgowego w Gliwicach z 3 lipca 2017 r. sygn. akt IV Kp 471/17 w sprawie zażalenia Instytutu Kryminalistyki Polskiego Towarzystwa Kryminalistycznego na odmowę zwrotu

kosztów ogólnych przez Prokuraturę Regionalną w Katowicach (sygn. akt RP III Dsn 98.2017.GL). W przywołanym postanowieniu SO czytamy:

*Sporna część wynagrodzenia należnego tytułem opinii eksperckiej dotyczy należności, które nie są związane wyłącznie z opinią, o której sporządzenie wystąpił prokurator w niniejszej sprawie, ale z działalnością badawczą Instytutu, polegającą na opiniowaniu na rzecz różnych podmiotów. Powoduje to, że utrudnionym pozostaje precyzyjne określenie granic należnych kosztów i przypisanie ich w ustalonej wysokości poszczególnym zlecającym, "zainteresowanym wydaniem opinii". **Niemniej jednak, nie ulega wątpliwości, iż każdy z podmiotów wnoszących o opinię ekspercką daje bodziec, przyczynia się do powstania "tych" kosztów ogólnych, które po części odnoszą się również do wydania tej konkretnej zleconej opinii. Wydanie bowiem każdej opinii sporządzanej na terenie Instytutu generuje tego rodzaju koszty. Skłania to do oceny ich charakteru jako niezbędnego w rozumieniu art. 618f§1 k.p.k.***

Dodać wypada, że wnoszący o koszty nie ustalił ich w oparciu o bliżej nieuzasadnione kryteria. Przeciwnie, dochował należytej staranności w przedmiocie uzasadnienia żądania i wskazał na akt wewnętrzny, w oparciu o który jednostka badawcza funkcjonuje, tj. decyzję nr 1/2013 Prezesa Centrum Badawczo- Szkoleniowego Polskiego Towarzystwa Kryminalistycznego Sp. z O.O. z dnia 14 czerwca 2013 r. w sprawie kosztów wykonania ekspertyz kryminalistycznych. Podał, iż koszt te zostały wyliczone na podstawie kosztów i ogólnej liczby godzin pracy ekspertów PTK w 2012 r. - wedle stawki za jednostkę kalkulacyjną. Ta ostatnia natomiast w rozpoznawanej sprawie została określona na kwotę 15,84 zł za 1 godzinę netto (co odpowiada granicom ustalonym przez powołany akt wewnętrzny Instytutu; 80% z 19,80 zł = 15,84 zł). Koszty te obejmują: amortyzację, materiały, usługi, wynagrodzenia z tytułu umowy o pracę i umów zlecenia oraz ZUS pracowników obsługi biurowej oraz inne koszty.

Zresztą sama treść decyzji nr 1/2013 Prezesa Centrum Badawczo-Szkoleniowego Polskiego Towarzystwa Kryminalistycznego Sp. z O.O. wskazuje, że takie, a nie inne ustalenie wynagrodzenia za wydanie opinii nie stanowi ewenementu, a stałą praktykę stosowaną wobec każdego wnioskującego o ekspertyzę. Podobna praktyka znana jest w innych placówkach badawczych i zyskała aprobatę Sądu Najwyższego (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 21 października 2015 r. sygn. akt III CZP 59/15). Praktyka ta została zaakceptowana też przez sądy powszechne orzekające w tego typu sprawach, czego dowiódł sam skarżący, dołączając stosowne odpisy orzeczeń.

Reasumując, Polskie Towarzystwo Kryminalistyczne stoi na stanowisku, że:

- jako "wydatki niezbędne do wydania opinii" powinny być również kwalifikowane koszty ponoszone przez instytucję naukową (specjalistyczną) w związku z opiniowaniem (koszty ogólne, rzeczowe itp.), również wtedy, gdy nie jest możliwe „...detailed wyszacowanie tych kosztów i ich odniesienie do konkretnej opinii”,
- formą dokumentowania tych kosztów powinno być oświadczenie instytucji wydającej opinię (wyliczenie wskaźnikowe),
- sposób wyliczenia tych kosztów i ich wysokość powinny być dostępne dla organu zlecającego sporządzenie opinii.

Wyk. w 2 egz.
- egz. 1 – Adresat
- egz. 2 – aa
Oprac. MG/TT

Załączniki:
decyzja nr 01/2018 Prezesa
Instytutu Kryminalistyki PTK

*Prezes
Polskiego Towarzystwa Kryminalistycznego

dr hab. prof. nadzw. Bronisław Młodziejowski*

*Przewodniczący Rady Naukowej
Polskiego Towarzystwa Kryminalistycznego

prof. dr hab. Tadeusz Tomaszewski*

*Wiceprezes
Polskiego Towarzystwa Kryminalistycznego

dr hab. prof. nadzw. WSB Mieczysław Goc*